

LITERKA

září 2010

S relativně krátkou činností Památníku byla spojena také úzká spolupráce se spisovatelem Ludvíkem Kunderou. Je nám velice líto, že se životní pouť osobnosti, která v mnoha směrech svým talentem i organizátorskými schopnostmi ovlivnila kulturní život nejen Moravy, završila 17. srpna 2010. Připomeňte si spolu s námi Ludvíka Kunderu básní jeho přítele a souseda Karla Práška, článkem Ludvík Kundera očima Památníku nebo na výstavě, jež stále ještě probíhá a na jejíž tvorbě se básník sám aktivně podílel.

- » Editorial
- » Nejbližší akce a výstavy
- » Zářijová výročí
- » Makety na cestách
- » Skrytá paměť Moravy slovem i obrazem
- » Výlet do Žďáru nad Sázavou
- » Ludvík Kundera očima Památníku
- » Tři otázky pro Milenu Holcovou
- » Barbora Markéta Eliášová

Nový školní rok je na samém začátku a jsme rádi, že můžeme nabídnout studentům i dalším zájemcům pokračování přednáškových cyklů, tentokrát na téma Cestovatelé z Moravy. Autoři přednášek Vás zavedou na Blízký i Dálký východ. Na září si pro Vás připravila Andrea Procházková povídání o osobnosti a tvorbě Barbory Markéty Eliášové, která cestovala zeměmi Dálného východu v první polovině 20. století.

Srovnání přístupu k cestování nabídne žena současnosti, spisovatelka a cestovatelka Milena Holcová ve 3 otázkách pro... A samozřejmě nezaškodí trochu aktivního pohybu a vlastního putování. Přijměte tedy pozvánku důvěrnice Klubu přátel Martiny Chmelařové do Žďáru nad Sázavou. Hezké zářijové dny přeje

Vaše Romana Macháčková

Verše měsíce

z á ř í

Karel Prášek; dům č. 124

*hluboko po půlnoci
na kunštátském rynku
ve všech oknech
tma*

*s jedinou vyjimkou
kdosi ještě svítí
nedbá Morfea
ani zatemnění*

V září 1946

byl po pětileté pauze obnoven umělecký měsíčník Moravského kola spisovatelů s názvem Kolo, který začal vycházet v roce 1930. Kromě ukázek z nové knižní produkce nakladatelství obsahoval i informace o autorech jednotlivých děl, vzpomínky a ukázky z korespondence literátů, reakce na prezentaci českého umění v zahraničí a řadu dalších zajímavostí. Mezi těmi, kdo do časopisu přispívali, byli např. K. Bochořák, F. Kožík, F. Křelina, F. Listopad, V. Martínek, J. Ošmera, J. Seifert, V. Závada ad. Činnost Kola byla ukončena v listopadu 1948.

V září 1968

založil Ludvík Kundera za svého dramaturgického působení časopis Mahenovy činohry Meandr. Vyšlo celkem čtrnáct čísel. Mezi pravidelnými rubrikami, na jejichž tvorbě se spolu s Kunderou podílel Rudolf Žák, měly svůj prostor i dramatické texty dosud neuvedené, čekající na možnost realizace. Časopis přinášel fotografie z jednotlivých inscenací nebo rozhovory s herci. Ludvík Kundera se pod některé z článků podepisoval pseudonymy: dr. Ján Raum, Jiří Koutník nebo Fernand Gromaire.

**Nejbližší akce a výstavy
Památníku písemnictví na Moravě**

Prodloužení výstavy Ludvík Kundera – rukopisy, knihy, obrazy svědectví do 31. října 2010.

9. září, 10 a 16 hod., komentovaná prohlídka k výstavě Ludvík Kundera

Výstavou věnovanou spisovateli, dramatikovi, překladateli, výtvarníkovi a pedagogovi Ludvíku Kunderovi provede kurátorka Romana Macháčková.

23. září, 16 hod., přednáška z podzimního přednáškového cyklu Cestovatelé z Moravy

Přednáška Andrey Procházkové věnovaná literárnímu dílu Barbory Markéty Eliášové, první samostatné české cestovatelky.

2. října, výlet s Klubem přátel do Žďáru nad Sázavou a jeho okolí

Sraz účastníků v budově brněnského hlavního nádraží (napravo od hlavního vchodu) v 8 hodin (odjezd vlaku v 8:22). Průvodkyní výletu bude důvěrnice Klubu přátel Martina Chmelařová.

Bližší informace na telefonním čísle 547 229 126 nebo na emailu prohlidky.rajhrad@muzeumbrenska.cz.

MAKETY NA CESTÁCH

Návštěvníci Památníku si v průběhu léta zvykli na možnost zalistovat si v rámci prohlídkové trasy maketami dvou rukopisů královny Rejčky, jejichž originály jsou umístěny v historické benediktinské knihovně v Rajhradě. Jedná se o žaltář, který obsahuje i cisterciácký kalendář. Jeho výzdobu tvoří nadpisy kalendářních svátků. Větší iniciály zdobí perokresebná výplň a výběhy malované doplňkovou barvou. Dalším

z rukopisů je antifonář obsahující antifony de tempore (zpívané ve dny pohyblivých svátků). Je psán pravidelnou gotickou knižní minuskulí. Na jeho bohaté výzdobě se podíleli tři iluminátoři a jeden kaligraf.

Obě makety v září poputují do hlavního města, kde nějaký čas budou k dispozici těm, kteří zavítají na výstavu Poklady Moravy – příběh jedné historické země. Stanou se tedy součástí vyprávění o dějinách Moravy, která slibuje pohled na její podobu v dobách pravěku, středověku až po novověk. Výstavu můžete zhlédnout v nové budově Národního muzea na Václavském náměstí v Praze od 21. září.

SKRYTÁ PAMĚŤ MORAVY SLOVEM I OBRAZEM

Malému ohlédnutí za čtyřmi ročníky existence literární soutěže Skrytá paměť Moravy byla věnována výstava, která svou pouť zahájila v prostorách sídla Krajského úřadu Jihomoravského kraje. Informace o soutěži doplněné množstvím fotografií z Krocení literární múzy i z předávání cen vítězům si od 1. září budete moci prohlédnout v prostorách Knihovny Jiřího Mahena na Koblížné ulici v Brně.

VÝLET DO ŽDÁRU NAD SÁZAVOU

Klub přátel Památníku zve všechny zájemce a milovníky literatury, architektury, přírody a tajemna na celodenní výlet do Žďáru nad Sázavou a jeho blízkého okolí. Kouzlo přírody, tajemství historických míst, to vše se v tomto malebném koutu Vysočiny snoubí a ve vzájemné symbióze vyvolává neopakovatelné emoce.

Muzeum knihy, klášter, Santini – klíčová slova, která jsou pro cíl našeho výletu charakteristická. Zároveň se nabízí paralela s místem působení Památníku, s Rajhradem. I historie Žďáru je spjata s klášterem (zde cisterciáckým), který významně ovlivňoval hospodářský a kulturní rozvoj celé oblasti. Po zrušení kláštera se z areálu stal zámek, ve kterém v současnosti sídlí Muzeum knihy, expozice Knihovny Národního muzea (další podobnost s naší institucí). Prohlídku zámeckého areálu a dvacet jedna místností s expozicí o vývoji knihy a knihtisku od počátků do současnosti doplníme výstupem na nedalekou Zelenou horu. Zde stojí snad nejceněnější dílo Santiniho – poutní kostel sv. Jana Nepomuckého, od roku 1994 zapsaný do seznamu památek světového kulturního dědictví UNESCO.

Na našich výpravách se vždy snažíme propojit poznání s trochou pohybu v přírodě. Ani tento výlet nebude výjimkou. Bude-li nám přát počasí, je připravena také malá procházka po blízkém okolí Žďáru s řadou rybníků, luk a remízků. Naplánovanou porci kilometrů zdolá i netrénovaný turista a může být schůdná i s malými účastníky v terénních kočárcích.

Výlet do Žďáru nad Sázavou a jeho okolí se uskuteční v sobotu 2. října 2010.

Martina Chmelařová – důvěrnice Klubu přátel

Ludvík Kundera očima Památníku

Dne 17. srpna zemřel Ludvík Kundera. Osobnost, která zanechala nerasmazatelnou stopu na poli literárním, dramatickém, překladatelském i výtvarném.

Jeho jméno se s aktivitami Památníku pojí téměř od prvopočátku. Bylo nám velikou ctí, že se stal čestným členem Klubu přátel Památníku. Ochetně poskytl rozhovor do jednoho z prvních čísel Literky, kterou pravidelně sledoval.

První větší spolupráce se týkala básníka Františka Halase a jeho otce při přípravě výstavy Halasové: Otec a syn – proletář a básník v roce 2006. Ludvík Kundera Halase osobně poznal v roce 1945 a spojoval je nejen zájem o literaturu, ale také vzájemné přátelství. Jeho dílu se začal věnovat již jako student-doktorand a následně se mu Halasovo dílo stalo společně s jeho odkazem celoživotním zájmem. Ludvík Kundera byl jedním z mála, kdo dokázal s přehledem číst Halasův rukopis.

Dosud živá je vzpomínka na přípravu výstavy jednoduše nazvané Ludvík Kundera, kterou jsme společně chtěli oslavit 90. narozeniny spisovatele, dramatika, překladatele, výtvarníka, organizátora. Saunové čtvrtky, které Ludvík Kundera tolik miloval a jichž

se ze zdravotních důvodů musel vzdát, se proměnily na „čtvrtky s Památníkem“. Dlouhé hodiny věnované debatám, procházení materiálů a vzpomínkám... Naše nápady nezatracoval, naopak podporoval, rozvíjel, sám přidával své vlastní. Vždy však říkal: „Nenutím, jen doporučuji.“ Měl rád své přátele, spolupracovníky, autory, jejichž díla překládal. Na nikoho nechtěl zapomenout. Mnoho z nich přišlo panu Kunderovi k narozeninám blahopřát právě do prostor rajhradského kláštera, kde 17. března tohoto roku svou výstavu sám básník zahájil.

Dílo, které po Ludvíku Kunderovi zůstalo, je díky jeho neskutečné houževnatosti velmi rozsáhlé. Těm, kteří Ludvíka Kunderu znali osobně, však bude scházet jeho laskavý, osobitý humor, jeho schopnost poutavě vyprávět a předávat své znalosti a zkušenosti jako přítel, pedagog, spolupracovník...

3 OTÁZKY pro

Milenu Holcovou

„Cestovatelství chápu spíš jako životní filosofii a styl. Ochota žít "bianko", snášet nepohodlí, cítit příjemné vzrušení z neznáma a jinakosti, upřednostňovat to, co je zajímavé, před tím, co je bezpečné. Znáám lidi, kteří sice všude byli, ale zůstali nedotčení. A znám také lidi, kteří nevytáhli paty z domoviny a přitom je jejich filosofie cestovatelská v tom nejlepším smyslu slova. Věřím, že celý svět se dá objevit v jedné vesnici, jde jen o to umět se dívat a poslouchat.“

Nabízí se otázka, kam cestovala Milena Holcová letos v létě? Objevila něco pro sebe dosud nepoznaného? A podělí se se čtenáři?

Teprve odcestuji, takže otázka je předčasná. Pozítří odjíždím na dva a půl měsíce do Afriky. Nepochybuji, že budu zase jen zírat. A pak znovu, až se vrátím.

Vaše kniha Babky na divoko se umístila mezi stovkou nejoblíbenějších knih českých čtenářů. Čím si vysvětlujete její úspěch?

To autor nikdy přesně neví. Ale asi jsem popsala něco, co většina žen zná, má to nějakým způsobem prožito. A možná už jsme unavení z rafinovaných, depresivních textů. Nevím, fakt ne. Mohu být jen tiše ráda.

Říkáte, že Vaše cestopisy vzešly z potřeby hmatatelného výstupu z Vašeho „toulání“ světem. Následně jste se však začala věnovat např. i tvorbě filmových scénářů. Stala se z psaní Vaše vnitřní potřeba?

Ano. Psaní je hojivé. Uklidňuje mě, je to způsob terapie. Ovšem něco jiného je text publikovat, nebo přihlížet, jak s Vaším scénářem nakládají jiní. Tuhle fázi bych obvykle nejraději přečkala někde hodně daleko. Ovšem dodává tomu psaní smysl. K čemu jsou texty, které nikoho nezajímají?

Milena Holcová je rodačkou z Brna. Po studiu práv a krátké právnické praxi se začala naplno věnovat cestování. Sama sebe nazývá spíše tulačkou. Snad právě proto, že nemívá předem vytyčenou trasu. Vlastní zážitky z cest přináší čtenářům svých knih, které rozhodně nejsou pouze strohým popisem.

BARBORA MARKÉTA ELIÁŠOVÁ (2. 11. 1874 – 27. 4. 1957)

Do dějin české cestovatelské tradice se zapsala jako první žena, která podnikla cestu kolem světa, sama, za své vlastní prostředky, nikoli jako něčí manželka či společnice.

Eliášová se narodila v Jiříkovicích u Brna, kde od svých čtyř let vyrůstala jako obecní sirotek a ve čtrnácti letech odtud odešla. Již od dětství usilovala o splnění svého největšího snu – osamostatnit se, studovat a stát se učitelkou. To se jí podařilo a v roce 1904 začala v Praze vyučovat cizí jazyky. V roce 1911 si vzala roční neplacenou dovolenou a o rok později se vydala na svou první cestu do Japonska. Až do roku 1929 se tam opakovaně vracela, procestovala také jihovýchodní Asii, Austrálii a jižní Afriku.

Při svých cestách měla možnost přihlížet velkým společenským změnám, kterými na přelomu 19. a 20. století Japonsko procházelo, zejména ji zajímalo prosazování ženského emancipačního hnutí a důsledky modernizace celé společnosti v každodenním životě Japonců.

Cestovatelské zážitky a životní zkušenosti literárně ztvárnila jak v několika knihách cestopisných reportáží, které s výjimkou poslední cesty napsala vždy po návratu, tak v knihách pro děti a mládež. I v tomto směru si musela Eliášová hledat svou vlastní cestu, ženský cestopis z Orientu dosud v české literatuře chyběl. Od 30. let se zaměřila na tvorbu pro dětské čtenáře, pro něž psala knihy z prostředí Dálného východu a s dětskými hrdiny z Japonska, Koreje, Austrálie, Nového Zélandu, Jávy a dalších exotických zemí. Její přístup k cestovatelským zážitkům a jejich literární zpracování se nejlépe odráží

v jednotlivých povídkách v knize pro děti Okénka do světa (1934): jednoduchá dějová linka slouží čtenáři jako červená nit mezi popisy přírody, mýty, pohádkami a exkurzy do historie.

Svou literární činností, která zahrnuje také přepisy japonských pohádek a překlady japonských próz, se snažila předat svým čtenářům touhu po poznávání cizích zemí a odhodlání k překonávání překážek, které je na cestách potkají.

Vydává Muzeum Brněnska, příspěvková organizace

připravuje Památník písemnictví na Moravě

Klášteř 1, 664 61 Rajhrad

tel. 547 229 136

e-mail: rajhrad@muzeumbrnenska.cz

www.muzeumbrnenska.cz/rajhrad.htm

Odpovědný redaktor: Vojen Drlík, redaktor: Romana Macháčková

Autoři textů: Martina Chmelařová, Romana Macháčková,

Andrea Procházková

Vychází desetkrát ročně, číslo 7, ročník 4.